

МОЯТА ПРЕКРАСНА КНИЖАРНИЧКА

MEINE WUNDERVOLLE BUCHHANDLUNG by Petra Hartlieb
Copyright © 2014 by DuMont Buchverlag, Köln. All rights reserved.

© Алеко Дянков, *превод от немски*
© Дамян Дамянов, *художник на корицата*

© Сиела Норма АД

София • 2015

ISBN: 978-954-28-1773-4

Петра Хартлиб

Моята
прекрасна
книжарничка

Превод от немски Алеко Дянков

*На моя съпруг Оливер, на малкото дете
и на голямото дете, на русото дете и неговото братче.*

*С благодарност към всички, без които
нашата книжарница нямаше да съществува.*

Купихме книжарница. Във Виена. Написахме мейл с едно число, подадохме оферта, назовахме сума, с която не разполагахме, и след няколко седмици пристигна отговорът: „Вие си купихте книжарница!“. Такива неща ти се случват само в Ибей, когато се подадеш на изкушението и предложиш повече, отколкото си искал, защото детето ти толкова силно си мечтае за книгите на Хари Потър, и ти си написал там онова число, а след това не се намира никой, ама наистина никой, който да предложи повече. Така и ние подадохме оферта за някаква книжарница в град, в който не живеем, с пари, които няхахме. И я получихме. Ами сега? Сега трябва да продължим напред.

Да продължим напред, означава, че Оливер трябва да напусне хубавата си и добре платена работа в голямо немско издателство. Аз пък се сбогувам с идеята да бъда литературен критик, връщам пропуска за радиото и се изповядвам пред момичетата от готиния общ офис в Стария град на Хамбург, че трябва да си търсят нова наемателка. Обясняваме и на шестнайсетгодишния си син, северногерманец от главата до петите и за пръв път влюбен, че се пренасяме във Виена. Обаждаме се на приятеля с наследството и го питаме дали предложението му да ни заеме значителна сума е още в сила. Обаждаме се на приятелите във Виена и питаме дали предложението им да се нанесем временно у тях, е още в сила.

А всичко започна толкова безобидно. Дъждовното хамбургско лято ни мачкаше настроението, така че се пренесохме за две седмици при приятели във Виена. Да лежим мързеливо

в градината, от време на време на басейн, хойригер¹ заведения на открито, срещи с приятели – това беше планът.

Вечеря с приятел, представител на едно издателство, промени всичко. Ключоци от бранша и ах, колко жалко, че не живеете във Виена, защото, представете си, има една малка книжарничка, която просто затвори, на добро място, с редовна клиентела.

След няколко бели шприцера² всичко е ясно. Книжарницата с традиции, която преди няколко дни по кой знае какви причини просто не отворила врати, ще е нашето бъдеще. Поне на теория. Една такава малка книжарничка във Виена звучи добре, нали, и колкото по-се проточваше вечерта, толкова по-логично изглеждаше. Книжарницата е наша!

На следващата сутрин имаме само смътни спомени за еуфорията от нощта, така че след закуска не се отправихме към басейна.

Само да погледнем, без никакви ангажименти. И действително: книжарница с кафява дограма на витрината от 70-те, зад зацапаните стъкла пълни стелажи, вътре цари мрак, а на вратата виси написана на ръка бележка: *От 1 август книжарницата е затворена. Благодарим на всички клиенти за дългогодишната им вяност.*

– Идеята си е шантава, но защо не проучиш нещата и кои са собствениците? – Оливер знае винаги кое копче трябва да натисне при мен. Така че веднага сядам на телефона и говоря с всички от бранша, които в момента не са в отпуската.

Научавам: това била книжарница с традиции, поне през 70-те и 80-те. Последният собственик бил син на семейството, но никой не знае подробности. Успявам, естествено, да се свържа с притежателя, и два дни по-късно имаме оглед. Съвсем без никакви ангажименти. Идеята е и без това шантава. Но какво ни пречи

¹ В Австрия под това наименование се разбира както младото вино, така и заведението, в което се сервира. Местните винари имат правото да продават собствено производство за определен период от годината в собствения си имот, без да притежават лиценз за продажба на алкохол. – Б. пр.

² Любима напитка в Южна Германия и Австрия за топлите месеци – бяло вино с газирана вода. – Б. пр.

да погледнем? Така че заставаме в мрачно помещение от четиридесет квадратни метра, стелажи до тавана, мръсен линолеум на пода, въртящи се колони с книги, претърпкано и тясно, примигваща неоновая лампа – и ни харесва. Всъщност, разбира се, я намираме за грозна, но някак си... имаме добро усещане. В задната стая има вита стълба от ковано желязо, която води стръмно нагоре към жилището, което се разпростира на целия първи етаж на сградата. Е, жилище е прекалено голяма дума. „Обектът се отдава само заедно с горния етаж“, уточнява собственикът, аз отвърщам: „Благодаря, не проявяваме интерес“, а Оливер не казва нищо, очите му заблестяват и започва да обхожда стаите с големи крачки. Помещение за опаковане на стоката с шкафчета за персонала и голяма маса по средата, кашони, кантар, машина за облепване с марки. Следва голямо офисно помещение с две стари писалища, които, изчистени и поправени, биха минали за „винтидж“, стая за копиране, тъмна стаичка, а зад нея още няколко малки стаи, пълни догоре с книги, кутии и декоративни материали от няколко десетилетия. Посивяла пластмасова елха стърчи подигравателно от купчина кашони и стари книги. „Хубав апартамент“, чувам мъжа си да промърморва и се заглеждам в тапетите, по които едвам-едвам личат шарките от нашето детство. Майсторско изпълнение на майстор любител. Замълчавам.

На ярката светлина на улицата пред магазина всичко изглежда като абсурден сън. Мълчим.

– И? – пита мъжът ми.

– Какво и? – питам аз.

– Как ти се струва?

– Ужасно. А на теб?

– И на мен.

– Значи...

...

– Но има потенциал.

– Да, но жилището е непоносимо.

– Защо? Ще стане готин огромен апартамент! Погледни, в стаята за опаковане отива кухнята, в големия офис с писалища-

та разполагаме трапезарията, а там, където е ксероксът, правим малка стая за телевизия. Тъмната стаичка превръщаме в баня и остават няколко малки стаи за спане и за децата.

– Ти си луд.

– Да де.

Дотук с почивката ни на люлката в градината. Не бихме ли могли... ами ако... може би... какво би станало, ако... Виенските ни приятели не ни улесняват, предлагайки да живеем у тях, докато имаме собствен дом. Просто ей така. А освен това има и един стар приятел, добре де, всъщност мое бивше гадже, който живее от наследството си и който, без много да умува, ни предлага безлихвен заем. И той просто ей така.

За мен всичко това наподобява прочутите невъзможни фигури на Ешер³: гледаш ги и си убеден, че виждаш една картина. Момент по-късно ги поглеждаш пак и виждаш точно обратното. За какво ни е всъщност промяна? Имам щастието да съм се запознала с най-добрия мъж на света. Да живея в един от най-готините големи градове. Обитаваме прекрасно жилище в стара къща в университетския квартал на Хамбург, имаме приятни съседи. Малкото дете има едно от много търсените места в целодневна детска градина, а голямото дете посещава добро училище, където е напълно интегрирано. Имам интересна работа, поне на половин работен ден, време за децата и въпреки всичко за пръв път в живота си се усещам финансово подсигурана. А Оливер? Издигна се от малък книжар от германската провинция до така наречения маркетинг мениджър на едно от най-важните немски издателства. Обича си работата, шефът му го подкрепя, можем наистина да сме доволни. И сме. Но... Какво би било, ако започнем нещо общо? Да изградим нещо общо? Да работим заедно? Да рискуваме?

Пресмятаме, дискутираме, телефонираме и на всеки час променяме мнението си. Супер идея. Цялата работа е пълно празноглавие. Непостижимо. Бъдещето ни. Фалитът ни.

³ Мориц Корнелис Ешер (1898–1972), холандски художник и график, известен със своите изображения на невъзможни конструкции. – Б. пр.

Как се изчислява колко книги трябва да продадеш, за да изхранваш с това четиричленно семейство? Някой ми споменава за някакъв си представител, който много отдавна е работил в тази книжарница за няколко години. Обаждам му се, той си спомня смътно за този период от живота си.

– Я кажи, Гюнтер, какъв оборот правехте тогава?

– Господи, та това е било преди двайсет и пет години! Нямам идея.

– Моля те, опитай се да си спомниш! Важно ми е!

– Ами, помня, че... по Коледа... ако имахме оборот от 100 000 шилинга на ден, шефката отваряше бутилка шампанско.

А, това е вече нещо. Имаме някаква цифра. Дневен оборот. Преди двайсет и пет години. В друга валута. И с тези предпоставки сега изчисляваме очаквания годишен оборот. Несериозно? Разбира се.

Пълнолетна си, изнесла си се от вкъщи преди много години, живееш в собствено жилище, омъжена си и имаш две деца. Въпреки това родителите ти продължават да имат мнение за живота ти и усещането е като едно време, когато си се прибрала с лоша оценка от училище или им разказваш за прекалено смели планове за ваканцията. И е точно така, както си очаквала: те реагират с ужас и неразбиране.

Баща ми, бивш мениджър от високите етажи, специалист по спасяване на закъсали предприятия, на бърза ръка нахвърля няколко цифри на лист хартия, седнал край кухненската маса, и решително клати глава.

– Това никога няма да стане! Вие сте луди, не бива да рискуваше с такова нещо, помислете за бъдещето на децата си.

Със същата решителност, с която преди няколко години ме посъветва да не се местя в Хамбург заради мъж, да не се оставям изцяло в неговите ръце, сега предупреждава същия мъж да не се отказва от сигурната си работа и да не се захваща с нещо толкова несигурно като собствен бизнес. Една мъничка част от мен таеше надеждата, че той ще отпусне малко пари, ще изплати една част от наследството предварително, но той дори и не се сеща, а времената, когато молах баща си за пари, отдавна са отминали.

Обратно в Хамбург, всичко ни се струва толкова далечно. Междувременно научихме, че и други виенски книжарници се интересуват от *обекта*, а Хамбург и без това си е окей. С достатъчно „Грюнер Велтлинер“⁴ и кнедли можем да оцелеем още

⁴ Сорт австрийско бяло грозде и вино. – Б. пр.

няколко седмици в ханзейския дъждец, синът си кара уютния пубертет, дъщерята си посещава готината детска градина, Оливер всяка сутрин облича костюм, слага вратовръзка и прави кариера, а аз пиша статия подир статия, срещам се от време на време с известни автори за интервюта и се уча как се правят материали за радио. Следобед имам гимнастика с детето или кафе из Стария град. А Северно и Балтийско море също не са много далече. Така че всичко е наред.

Ако не ни беше дошла на гости една виенска позната. Жена от пресата, която има срещи с хамбургски журналисти, а вечер си почива край нашата кухненска маса. Разказва се нашата „отпускарска история“, показват се снимки, разясняват се концепции. Междувременно сме научили, че книжарницата е в процес на обявяване на несъстоятелност, евентуални оферти се приемат от така наречен синдик.

– И пратихте ли оферта?

– Не, не сме.

– Защо?

– Няма как да стане. А и нямаме никакъв шанс.

– Като деца сте, които си играят на „Не се сърди, човече“. Първо играете, а после, когато другите са по-напред, обръщате дъската. Страхливци!

Когато тя си тръгва, е станало вече посред нощ, а запасите ни от австрийско вино са значително намалели.

– Хайде да напишем оферта – казва моят съпруг и аз включвам компютъра. Написваме три изречения, споменаваме сума, която няма да е съвсем утопично да съберем от заеми.

„Наддаваме за обект № 45896. В офертата са включени 180 линейни метра дървени стелажи, 120 линейни метра книги, касов апарат, различни предмети от търговското обзавеждане, камионетка марка „Ситроен“, модел С15, произведена 1996 г. Предложението ни е валидно до 30 септември.“

Датата си има проста причина. Когато отваряш книжарница, ти е нужен коледният оборот, за да натрупаш капитал. Може да сме наивни, но не сме глупави.

Пак ми отне прекалено много време, докато си направя материала. Интервюто за пореден път е прекалено обстоятелствено. Ама беше много симпатичен този берлински руснак с искрящо сините очи. Както ми се случва много често, се бях отплеснала в клюки и вместо пет стегнати изречения имах запис на приятен разговор, от който трябваше да сглобя четириминутен материал с три синхрона. Оставаше ми един час, преди да трябва да взема детето от детската градина, така че имах възможност бързо да отскоча до вкъщи и да прегледам мейлите. Може би Австрийското радио все пак искаше да купи материала ми за поредицата евтини книги, издадени от големи германски вестници. Тогава разговорът, който бях провела с надменния издател на голямоформатния вестник, поне щеше да има смисъл.

Дори не се събувам, пускам си едно еспресо и включвам компютъра. За съжаление, няма мейл от ORF⁵, затова пък има друг от Австрия с подател някакъв нотариус. „Уважаема госпожо Хартлиб, Вашата оферта за обект № 45896 е приета, с което Вие купувате конкурсната маса на фирма XY. Моля да се явите до 15 октомври и да донесете сумата от 40 000 евро в брой.“

Такова, значи, е усещането при нервен срив. Опитвам се да се свържа с мъжа си в офиса му.

– Корнелия Майер, добър ден.

⁵ Österreichischer Rundfunk – Австрийско радио (нем.) Основано през 1955 г. като държавна радиостанция, днес произвежда 4 телевизионни и 3 национални, както и 9 регионални радиопрограми. – Б. пр.

– Здравейте, тук е Петра Хартлиб, бих искала да говоря със съпруга си.

– Той е на съвещание при шефа.

– Много е важно, моля, свържете ме. – Никога досега не съм го изваждала от съвещание, дори и тогава, когато се раждаше детето, изчаках търпеливо да ми върне обаждането. Свързват ме:

– Веднага трябва да си дойдеш. Купихме книжарницата. По дяволите, купихме си книжарница!

Същата вечер на гости са ни най-добрите ни приятели: тя – виенчанка, той – германец. Сияят, та ушите им пращат. Искат да ни съобщят някаква новина. Но и ние имаме такава. Аз все още не вярвам, че това е истина, в края на краищата така и не получихме потвърждение за нашата оферта, не сме пращали препоръчано писмо, нищо не сме подписвали, просто един мейл, та това не може да бъде обвързващо.

– Но е. – Бащата на приятелката ми, пенсиониран съдия във Виена, ми го изстрелва в ухото по телефона. – Подали сте оферта, която е приета. И сега трябва да платите. После можете да продадете.

Благодаря, така и ще направим.

Още същата вечер Оливер пуска по факса молбата си за напускане, всичко е точно пресметнато заради датата, която се отпечатва на факса. А някъде малко преди полунощ двамата ни споделят, че чакат дете. Колко хубаво.

Оливер става в шест и мълчаливо облича най-хубавия си костюм. С вратовръзка. Не изглежда щастлив. Целта му е да пристигне пръв на работа и да вземе факса, преди някой да го е видял. В офиса днес е специален ден, ще празнуват 30-годишния трудов юбилей на шефа. Тържествени речи, бюфет, шампанско. Мъжът ми обаче се чувства малко не на място, през целия ден чака удобния момент да представи молбата си. Когато най-последно речите са произнесени, ръководството на концерна се е сбогувало, а всички останали се приготвят да си вървят, той се промъква в стаята на Големия председател.

- Трябва да поговорим.
- Напускате?
- Защо знаете за това?
- Какво друго бихте искали да обсъдите с мен в ден като този?
- Така е.
- Кой ви направи оферта? Мога ли по някакъв начин да ви убедя да останете при нас?
- Не, не можете. А и няма оферта. Жена ми и аз купихме книжарница във Виена.
- Вие сте тотално луд.
- Да, знам.
- Кажете как да ви помогна.

След една безсънна нощ се подготвяме за следваща крачка. Как ще го кажем на децата? Малкото е безпроблемно. Познава Виена от ваканцията, комбинация от спокойни родители и шницели, приятни следобеди в градината на приятелите, посещения в къпалнята и в зоологическата градина. Разказваме за хубавия сладолед във Виена, за по-хубавото време и че скоро ще живеем в книжарница, където веднага може да получи всяка книжка с картинки, която си пожелае. И естествено, всички касетки за „Кони“⁶, които му липсват.

Шестнайсетгодишния за съжаление няма как да го впечатлим с подобни изгледи за бъдещето. Той си е хамбургчанин до мозъка на костите – Старият град, плажът край Елба и ФК „Санкт Паули“⁷ са неговият живот. Виена познава само от перспективата на осемгодишен, тоест за него градът е просто

⁶ Серия немски детски книжки с илюстрации, започнала да излиза през 1992 г. Първата авторка е Лиане Шнайдер, през годините следват и други. Някои от историите са филмирани, други са пресъздадени като радиотеатър и издадени на касетки и други носители. През 2002 г. издателството решава да продължи серията с поредица, в която героинята расте заедно с читателите си. През 2013 г. и 2014 г. излизат два романа, в които Кони вече е на 15 години. – Б. пр.

⁷ Футболен отбор от едноименния квартал на Хамбург. Играе с променлив успех в Първа и Втора Бундеслига. През сезон 2014/15 е във втория ешелон и е застрашен от изпадане. Вечният противник е „Хамбургер Шпортферайн“. – Б. пр.

безинтересен. Тогава той доброволно и с удоволствие се премести с мен от Виена в Хамбург. И сега да го принудим да се върне отново? Като първа реакция срещаме оттегляне, мълчание, отчаяние, вероятно в момента е и влюбен и да се мести, е напълно невъзможно. Толкова добре си спомням какво е да си на шестнайсет, най-важното в живота са приятелите, а родителите – едно необходимо зло, помагачи при предоставянето на място за живеене, пари и хранителни продукти. Местенето е абсолютно невъзможно. Много съжалявам. Оливер има срок на предизвестие от половин година, дотогава все ще измислим решение.